

I CROSSED THE LINE

Nina Vestby¹

Høgskolen i Oslo og Akershus

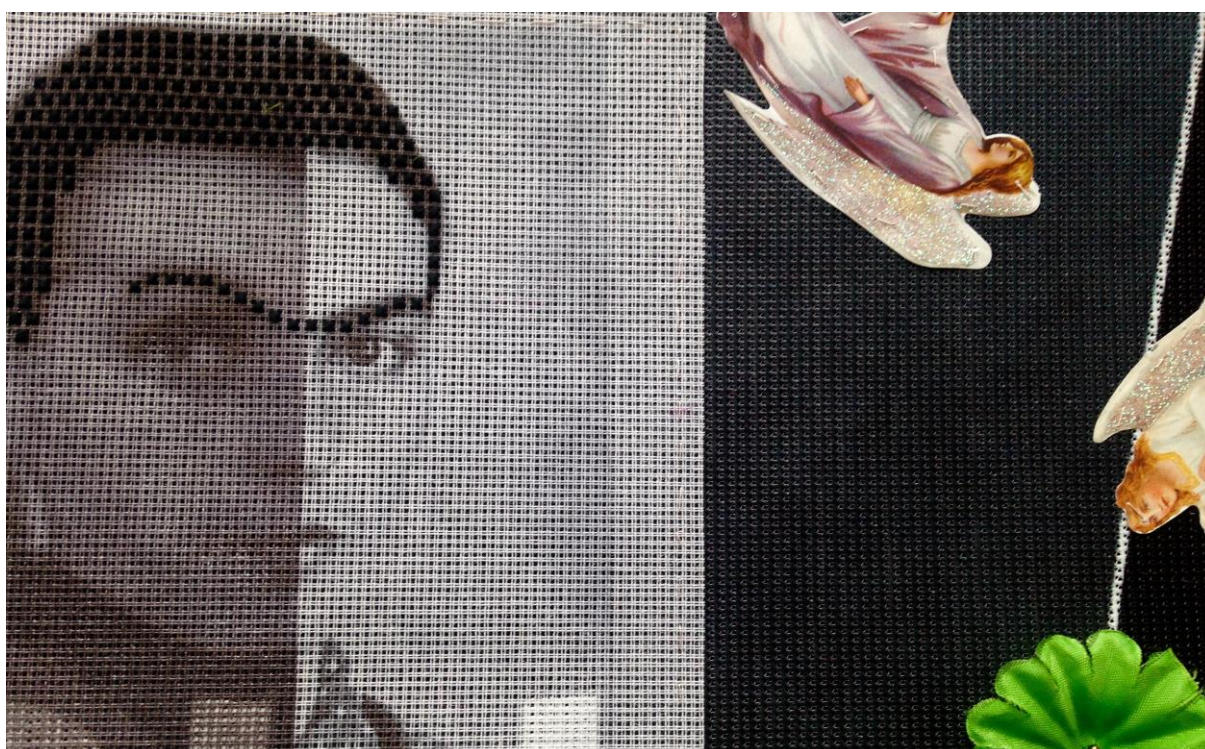
Sammendrag: Da sykdommen kom, var det som å bli slengt ut i ukjent landskap, uten kart og kompass. Med nål og tråd forteller jeg historien om en deformert rygg, en revolusjonær mamma, helter, kjærlighet, reiser, byråkrater og livslange vennskap. Om å være en del av, og leve i en kultur på tvers av normalen. Tilhørighet. Om å falle utenom og mellom to stoler. Goethe foretok sin dannelsesreise, han var en voksen mann som tok et bevisst valg å reise ut i verden for å møte det fremmede, reflektere og vende tilbake visere. Jeg var et barn uten valg verken når det gjaldt min mors kjærlighet til en afroamerikansk mann, eller å utvikle en alvorlig ryggsykdom. I denne artikkelen forstås disse to livsvendingene bort fra normen gjennom et dannelsesperspektiv. Pilarer i mine dannelsesreiser som var utenom normen både i fysisk og psykisk forstand. Om å være i konstant transitt. Den collageaktige sammenkoblingen av broderi og tekst, utgjør et narrativt kunstnerisk utviklingsarbeid.

Emneord: Danning, broderi, narrativ, identitet, kunstnerisk utviklingsarbeid

¹ Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for teknologi, kunst og design, Institutt for estetiske fag. E-mail: ninavestby@gmail.com

DET NARRATIVE

Da sykdommen kom, var det som å bli slengt ut i ukjent landskap, uten kart og kompass. Gå, orientere seg. Ingen andre med tilsvarende sykdom å snakke med. Frida Kahlo bød på et vokabular og kart. Konkret og abstrakt. Abstrakt ved å visualisere konseptet kropp med deformasjon, smerter og en behandling som ikke var vennligsinnet. Konkret med maleriene av en ryggrad i bruddstykker, mens det eneste visuelle jeg hadde var røntgenbildene mine, som for legene var et pedagogisk hjelpemiddel. Lyden av røntgenbildene som ble tatt ut av de store brune konvoluttene, rett fra fremkallingen, og legens automatiske bevegelse da han resolutt slengte røntgenbildene opp i skinnene på lysboksen. Lyset i rommet, lyden av røntgenbildene som treffer metallklinkene og blir låst fast. Der er jeg, dette er meg, distanse, klinisk forklaring, deformert men vakker. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta.

”SYKOSE”

Rosa Luxembourg Strasse i Berlin, morgente på stamkaféen, tenker på filosofen Nina Witoszeck, tenker stadig vekk på henne. Det gjorde sterkt inntrykk da hun var programleder-gjest i Nrks ”Ut i naturen” for rundt 20 år siden. Vandrende inn i kamera gjennom norsk skog, banner i kjerka når hun sier noe i denne retningen: ”jeg blir så nervøs av norsk natur, jeg tror jeg må ta meg en røyk”. Jeg digget henne fra første sekund. Hun belyste nettopp det normbelagte samfunnet jeg var en del av. Hvordan jeg opplevde at innenfor- og utenforskap fungerte sterkt. Trollet. En annen grunn til at jeg tenker på Nina Witozeck, er hennes bok Daimon der hun følger Platon og hans idéer rundt oss mennesker og våre skytsengler. At vi alle har talenter vi kan forfølge. Begrepet er gresk og henviser til beskyttende ånder, de som får deg på rett vei i livet. Men det kan også være et livsprosjekt, et oppheng. Frida Kahlo er min skytsengel, broderiene er på nåværende tidspunkt mitt livsprosjekt. Frida og jeg er fusjonert, fotoet som er overført på strameien av halve ansiktet mitt som er lagt inntil halve Fridas. Noe skjer når jeg fører nålen inn i

stoffet, det oppleves som om nålen og tråden gjennom Frida binder meg med meg. Minnene om hvor frigjørende Frida Kahlos kunst og hun selv virket på meg som 14 åring dukker opp. Nåla går opp i høyre hull, den sorte tråden følger etter slik tankene mine følger følelsene. Jeg identifiserer meg med henne like mye som jeg identifiserer meg med broderiet. Stoff, nål og tråd er som en forlengelse av kroppen, kroppen som husker. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Ett kryss til, ett til, ett til, en tilstand av ro når nål og tråd fanger tanken, tar den på kryss og tvers, "SYKOSE", musklene begynner å slappe av.

INSIDE OUT

Fra tidligere skrivinger og kartlegginger har blikket mitt vært fokusert på *hvorfor* og *hvordan* de andre gjør. Nå krysser jeg linjen hvor blikket er rettet fra, med og i meg. Med utgangspunkt i *hva* jeg gjør. Dette er et forsøk på å reflektere over nærhet til materialet i form av håndens arbeid. Der det deskriptive føres videre til *hvorfor*. I denne artikkelen vil jeg undres over broderi som metode for å utforske danning som grunnlag for identitet gjennom det narrative. Broderiene er formet innenfor en håndverks- og håndarbeidstradisjon med linje, flate, form, farge, prydsøm og kopiering, men uttrykket kan forstås gjennom relasjonell kunstdidaktikk og performativ praksis som: "relasjonen mellom innhold, det situasjonsbestemte og verkets evne til samspill med betrakteren" (Aure, 2013, s.12). Dette perspektivet er forsøkt inkorporert i mine arbeider, siden dette samspillet kan åpne for både mitt, verkets og betrakterens egne narrativer og fortåelse av egen identitet. Gjennom dette igjen gi rom for dannelsesperspektivet. Slik forstår og verdsetter jeg didaktikken og dens evige vekselbruk mellom disse tre faktorene. Videre vil jeg se på denne vekselsbruken i mitt kunstneriske utviklingsarbeid som en dialog og en prosess som gir ny erfaring og refleksjon som snakker tilbake i tråd med Graeme Sullivans tanker om artistic research.

.../ an important feature of the framework of visual arts research is that is not only a set of relational approaches to research, but it is also a transformative research practice. This means that knowledge creation in visual arts is recursive and constantly undergoes change as new experience "talk back" through the process and progress of makings in research settings. This transformative feature also applies to the artist-researcher, who is very much an embodied part of the research process (Graeme, 2010, 2 edition s.110)

Med tanke på samspill med betrakteren har countrymusikeren Dolly Parton fungert som et mantra gjennom alle korsstingene. I et TV-intervju om countrymusikkens store nedslagsfelt mente hun årsaken var; "because it comes from the heart!" Uttrykket i broderiene kan oppleves fra eget ståsted som nærmest banalt, fordi det er helt konkret. Det er nesten ingen abstrahering av de aktuelle hendelsene. Jeg har beveget meg i et miljø der det å abstrahere og intellektualisere kunstnerisk praksis har vært normgivende og hatt høy status. Det å gå ned til det helt enkle materialet som stort sett forbindes med hobby og håndarbeid, i kombinasjon med en form for collage med de konkrete hendelsene og dokumentariske foto, har vært en tvilende prosess. Tvilen rundt egen selvtillit, om å tro på eget kreativt uttrykk som skiller seg fra det jeg omgir meg med og har arbeidet med tidligere. Mine skytsengler for å våge å krysse alle korsstingene dit de er i dag, har som nevnt vært Dolly Parton, samtidig har jeg hørt på Miles Davis, slik jeg har gjort siden jeg var fem år gammel. Hans musikk bød på det uforutsigbare. Gjenkjennelse. Det å plukke ting fra hverandre for så å improvisere. Noe jeg metodisk har gjort i forhold til materiale jeg har hatt som utgangspunkt for broderiene. De beveger seg på kryss og tvers av sjangere og kan tenkes inn i det noen i musikkbransjen kaller for "hestejazz". Der ulike musikkuttrykk møtes.² Videre har tvilen over valg av tekstil og broderi blitt bortvist ved hjelp av kunstnerne Tracy Emin og Athi-Patra Ruga. I dag har jeg tre hestejazzbroderier, hvert av dem forteller sin egen historie, men som

² <http://panorama.no/2005/09/29/snow-borne-sorrow-sofistikert-hestejazz/>

også er uløselig knyttet til hverandre. Om et liv på kryss og tvers. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta.

NESTE KORSVEI

Hvorfor er det broderiet og ikke musikken, skriveingen eller tekstiltrykk som jeg også uttrykker meg med og *i*, men spesifikt broderiet. Hva er det ved det som åpner opp for at egen historie fortelles? Tekstil og håndarbeid har alltid vært mitt uttrykk, men ikke broderi. Dårlige minner fra håndarbeidssalen på barneskolen da gymposen skulle dekoreres med korssting og initialer. Dengang jenter og gutter ble splittet i fagene håndarbeid og sløyd. Lærerinnen som valgte ut røde poser til pikene og blå til guttene, om mulig fikk vi lov til å velge farge på tråden til korsstingene. En æra der kopiering av allerede eksisterende mønster og der nøyaktighet var en dyd. Lærerinnen var ikke spesielt fornøyd med mine utførelser. For meg drepene kjedelig.

Ved neste korsvei lå jeg nyoperert. To uker liggende flatt i senga, minst mulig bevegelse. Noen kom med en liten linduk med print og utvalgte farger i garn. Det var en gave. Hode og kropp fikk

avlastning der jeg lå med prismebriller og konsentrerte meg om et sting av gangen. Slik jeg konsentrerte meg om en time av gangen med sterke smerter. Det var en ro i nål og tråd som gled ut og inn.

Broderi er prydsøm på stoff som utføres ved hjelp av synål og ulike typer tråder. Det omfatter mange teknikker med et "hav" av ulike sting som gir utallige muligheter for å skape et kunstnerisk og dekorativt uttrykk (Gunnerød, 2004, s.67).

Siden borgerskapets kvinner "ble dannet" gjennom prydsøm fra fjerne Østen til dagens geriljabroderi, både har og ikke har broderi sterke tradisjoner og mot-tradisjoner. Pendelen svinger fra det feminine som Sissel Gunnerød påpeker. "Broderiet er nært forbundet til kvinnen, ikke bare kvinnen, men selve begrepet femininitet" (Gunnerød, 2004, s.63). Til min kompis Pers syklubb, som bare består av menn som lager geriljabroderier. De syr seg langt vekk fra Gunnerøds feminine brodøser. Innenfor geriljabroderi er det flere definisjoner, blant annet "Geriljabroderi.com," som definerer aktiviteten slik:

Geriljabroderi er navnet på denne formen for undergravende korsstingsvirksomhet. Når nok er nok, men du vet ikke helt hvor du skal rette aggresjonen over all dritten som tidvis hopper seg opp i livet ditt, kan en kveld med et stykke stramei, en butt nål og litt tråd være forløsende³

Blant de mange tusen som bedriver geriljavirksomheten via sosiale medier og de feminine kvinnene er det sannsynligvis et bredt mangfold i alder, sosiokulturelle forhold, nasjonalitet og ikke minst formål med broderingen. Det kan virke som om tradisjonene ikke lever innenfor et sterkt dogme, siden det utføres av forskjellige folk, fra hobbybrodereren til kunstnere som Hans Hamid Rasmussen med tematikk som vandring, diaspora og det marginale. Ettersom broderifeltet er såpass lite definert, åpner det muligens opp et landskap der den enkelte kan gå sine egne veier. Konstruere og kombinere fortid og nåtid for å skape fremtiden. I dette landskapet har jeg funnet frem til et kreativt uttrykk som er koblet til min identitet og den roen jeg fant liggende i senga på Sophies Minde. Because your mine I walk the line.

³ <http://www.geriljabroderi.com>

SHAME ON YOU NORM

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Brodernålen tråkler vei for to signifikante historier eller avveier livet tok fra den vanlige ruten. I 1971 i en alder av fem år, mens Norge fortsatt var et lite innvandret land, møtte min mor sin livs kjærlighet på Kolsås, en høy flott afroamerikansk mann fra Oklahoma. Han tjenestegjorde som mange andre afroamerikanere for US Army. Det var billetten ut av fattigdommen. I denne artikkelen skal jeg prøve å forstå to livsvendinger bort fra normen gjennom et dannelsingsperspektiv. Det å bli en del av den afroamerikanske kulturen opplevdes naturlig, det var samfunnet jeg var en del av som påpekte at dette var utenfor normen. Mamma og jeg ble inkludert med respekt, åpenhet og kjærlighet. I det samme ble vi ekskludert fra det vi kom fra. Dette handler også om å forstå de følelsene som samfunnet prøvde å overføre til og på oss fordi vi gikk utenom datidens moral og norm. Skammen. Finn Skårderud omtaler dette som stransportert, "Den største transporten er den fra kollektiv norm til individuell norm." (Skårderud, 1998, s.141). Han belyser også den kulturelle aksepteten, der skam fungerer som en streng grensesetter mellom en kulturs norm versus en annens. Vi markerte grenser tilbake mot et menneskesyn som ikke var basert på likeverd på tvers av rase, klasse, kultur og opprinnelse. Vi opplevde en gjensidighet med det afroamerikanske miljøet vi ble en del av, der også Black Panther-bevegelsen sto sterkt. Jeg skulle til og med få en nær venn fra bevegelsen da jeg var 14, Brother Smitty var 40. Et livslangt vennskap der jeg lærte at til tross for undertrykkelse og urettferdighet, er det respekt, kjærlighet og solidaritet som står sterkest, slik den brasilianske pedagogen Paulo Freire uttrykker det: "Solidaritet krever at man tar del i de forhold man identifiserer seg med og lever under. Det er en radikal holdning" (Freire, 1999, s.31). Jeg var innenfor i noen andres kultur og disse ordene til Brother Smitty, som bærer essensen av stolthet i en skakkjørt og hardt levet tilværelse, kommer alltid til å følge meg: Rock steady, stand tall!

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. I barndommens fotoalbum dukket bildet av min stefars maleri av basketballspilleren opp. Selve maleriet har blitt borte i alle flyttingene. Det er klippet ut, blåst opp og overført til strameien. Minner om da han malte det. Fellesmiddagene med basketgutta, kunstnerne, homsene og de politiske naboene av det revolusjonerende slaget. Jeg elsket det. "The gays, the strays, the black and the queer". De åpne samtalene. Fri for forakt. Når jeg leser om Angela Davis besøk på den Kungliga kunsthögskolan, fornemmes egen barndom: "Davis pekade vidare på de gemensamma punkterna hos den kritiska teorin och den svarta radikala traditionen, där konst, filosofiska perspektiv och politik nästan alltid har varit sammantvinnade, och där friheten alltid har varit det konkreta målet." (Karl Lyden, 14.09.15).⁴

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Minner fra skolegården på ungdomskolen der det var "Heavy&Hockey" som regjerte. Jeg likte "Soul&Basket". Androgyn var jeg også, gikk i dressene til bestefar. Det ble ingen suksess hos hockeygutta, de som likte de yndige pikene som lengtet etter guttas trofeer, hockeylagsjakka. Hasle Løren, VIF, Manglerud star og Forward. Det ble ingen suksess hos de andre jentene heller, at jeg raget en halv meter over de fleste. "Hvor høy er du egentlig! Jøss, åffer liker du ikke Heavy!"

Skammen skulle også bli forsøkt påført av normalsamfunnet da livet en varm sommerdag på stranden i 1975 tar enda en ny avvei. Mamma oppdager at ryggen min er "rar", noen dager senere går vi opp den spiralformede betongtrappen i det gamle Helsedirektorat. En undersøkelse og en telefonsamtale senere er vi på Sophies Minde. Sykehuset for "vanføre". Skoliose ble konstatert og behandlingen skulle være Milwaukee korsett til fylte 18. Frihetsberøvelse. Nå skulle heller ikke denne historien bli plankekjøring. Behandlingen gav ikke resultater, noe de norske legene dengang valgte å ignorere. Min mor var ikke redd for å gå veier utenom. Vi oppsøkte leger i USA, Hollywood neste. Mange røntgenbilder og undersøkelser senere, inkludert i Frankrike og Italia. Legen i sistnevnte land var Isabella Rossellinis kirurg. Venting på Trygdekontoret. Venting på venterommet. Venting på advokatkontoret til Alf Nordhus, datidens damprøykende kjendisadvokat som av solidaritet påtok seg saken til en vennlig pris. Venting på Trygdekontoret, igjen. Avisoppslag skulle til slutt bli redningen, da kom Sophies Minde på banen. Sensommer 1980 ble Harrington-operasjonen utført, en 30 cm lang metallstang går som en strek gjennom ryggen. Kirurgen ble min helt, nå har han passert 80 og vi drikker fortsatt kaffe sammen.

⁴ <http://www.kunstkritikk.no/kommentar/angela-davis-tva-lektioner/>

NYTT lørdag 31 august 1979 **NB**

Amerikanske leger vil operere Nina (11) NORSKE LEGER SIER NEI

— AV ARVID RAOF-LARSEN og SPOVED BERNHARDSEN (Foto)

Nina er 11 år. Hvilke spesialiteter på Sophies Minde Ortopædisk Hospital i Oslo, skal hun bruke jernkorsett hele dagnet til hun er fullt utvokst.

Hvis ikke, hva kommer ryggskjevheten resultere i på et tidspunkt? — Det er det som er det viktigste spørsmålet. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen.

Månen, Lars Engstrand, ønsket ikke å se den datteren til på denne måten. I et intervju på 11. etasje av anerkjente Sophies Minde Ortopædisk Hospital i Oslo, som er en av de mest avanserte ortopediske sykehusene i Norge, sa han: — Jeg har aldri sett en slik jente før. Hvis hun blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen.

Månen, Lars Engstrand, ønsket ikke å se den datteren til på denne måten. I et intervju på 11. etasje av anerkjente Sophies Minde Ortopædisk Hospital i Oslo, som er en av de mest avanserte ortopediske sykehusene i Norge, sa han: — Jeg har aldri sett en slik jente før. Hvis hun blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen.

Operasjonsområdet
Det indre jeg så Nina, tenkte meg: — Jeg hadde ikke vært på en operasjon før. Men Lars Engstrand sa: — Det er en operasjon som er veldig viktig for alle datter og jeg selv. Og i tillegg er det en operasjon som er veldig viktig for alle datter og jeg selv.

SIDEN ÅR 1960
Hvordan har det gått med Nina? — Nina har blitt behandlet i Norge og i USA. Hun har blitt behandlet i Norge og i USA. Hun har blitt behandlet i Norge og i USA.

Historie
Månen, Lars Engstrand, ønsket ikke å se den datteren til på denne måten. I et intervju på 11. etasje av anerkjente Sophies Minde Ortopædisk Hospital i Oslo, som er en av de mest avanserte ortopediske sykehusene i Norge, sa han: — Jeg har aldri sett en slik jente før. Hvis hun blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen. Hvis det ikke blir behandlet, kan det føre til en alvorlig skjevhet i ryggen.

- NINAS RYGG IKKE SKJEV NOK

— Jeg vil veldig gjerne se om dette korsetten fungerer, sier assistentlege overlege ved Sophies Minde, Ingvald Hjerpeheim. — Men jeg kan si at det er en veldig viktig operasjon. — Det er en veldig viktig operasjon. — Det er en veldig viktig operasjon.

— Det er en veldig viktig operasjon. — Det er en veldig viktig operasjon. — Det er en veldig viktig operasjon.

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Bortsett fra mine nærmeste barndomvenninner som forsvarte og ivaretok, var jeg i gata ”hun med korsettet, svart stefar, tenna på tork og lang som en flaggstang”. Opptil flere kriterier for å ekskluderes fra et felleskap. Mens avisoppslaget ble redningen for ryggen, var det også en trigger for ukjente barn og voksne til å komme med bemerkninger av den trakasserende sorten. Mens jeg i gata og på skolen var ”freaken”, var jeg på Sophies Minde normalen, der var det søster og brorskap. Samhørighet og innenforskap med alle oss ”freaksa” som ikke passet inn utenfor sykehuset. Deformiteter og et samfunn av barn fra hele landet som var på sykehus alene, fordi det var en del av barnesynet på den tiden. Et barnesamfunn basert på omsorg, empati, humor, raushet og hjerte for hverandre.

Som ung undret jeg mye på hvorfor våre liv virket provoserende på samfunnet rundt oss. Ibsen brakte svar. Trollet. Peer Gynt og hans rastløse flukt utenom. ”Gud forbarme meg vel – slikt noe gjør man da ikke” - Assessor Bracks utblåsning overfor Hedda Gabler, et uttrykk som lever i beste velgående den dag i dag. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Alle årene mine på Nationaltheatret var en gavepakke med et mangfold av Ibsenoppsetninger og tolkninger som ble opplevd og reflektert over. Hans verdensanskuelse som stadig vekker er universell, fordi det også henger sammen med det Ibsenforsker Bjørn Hemmer beskriver om Ibsens dramatik: den er delt inn i tre nivåer; det samfunnsmessige, det ideologiske og det psykologiske.

/.../mennesker kjemper ikke bare med indre makter, det han kalte deres ”demoner” og ”troll”- disse personens tilværelse er nøye knyttet til tidens ideer, anskuelser og sosiale systemer (Hemmer, 2003, s.36).

Som pedagogisk ansvarlig først ved Nationaltheatret og senere Riksteatret, skreddersydde jeg pedagogiske opplegg for lærere og elever. Der elevene var i fokus. Ved teatrene erfarte vi at Ibsenoppsetninger var obligatorisk teaterbesøk for skolene, uansett om det var en oppsetning som ville fenge elevene eller ikke. Noe mange oppsetninger ikke gjorde fordi form og ide ikke appellerte til en ungdomskultur. Da visste vi også at elevene ikke ville oppsøke teatret på eget initiativ senere. Det var ofte et gap mellom kjernepublikummet, teateranmelderne og ungdommene. Noe som gikk begge veier. I 2006 satte Riksteatrets opp sin første flerkulturelle oppsetning av Hedda Gabler med Lavleen Kaur i hovedrollen. Lavleen Kaur har vokst opp i Norge med foreldre fra India. Hun er både kunster og krimnolog. Hun beveger seg hele tiden på tvers og tittelen på hennes PhD er: "The others". Forestillingen ble slaktet av flere kritikere, blant annet IdaLou Larsen som skriver: "Forventningene til Riksteatrets flerkulturelle utgave av Ibsens *Hedda Gabler* var store. Dessverre er det blitt en katastrofalt mislykket oppsetning som teatersjefen burde ha stoppet av hensyn til de impliserte."⁵ Oppsetningen gikk tydeligvis ikke hjem hos de etablerte kunstkjennerne og kjernepublikummet som er kvinner fra 40 år og oppover med høyskoleutdanning. I kontakt med både lærere og elever ble det gitt uttrykk for begeistring både for denne oppsetningen og Ibsen generelt. Den fungerte som en døråpner for Ibsens universelle univers. Og i mitt møte med elevene beskrev de en opplevelse av gjenkjennelse, "sånn de hadde det". For dem var forestillingen relevant. Ibsen my man!

BRODERT PLASTISITET

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Tenker på forfatteren Kjell Askildsen og "en plutselig frigjørende tanke", den monotone og repetitive bevegelsen i korsstingene åpner en frigjørende tilstand i meg. Opplevelser som jeg var for ung til å ha vokabular for, og dermed ikke ble uttalt får nå passasje ut, gjennom nålen og tråden som rytmisk går inn og ut av stoffet der jeg ligger i senga. Tenk at det skulle være så mye nærhet, godhet og anerkjennelse i en butt nål, med rød tråd som krysser seg i et lite stykke hvit stramei. Stikker innom Narvesen på Tøyen T-bane for å kjøpe symagasinet Burda, men begynner å bla i Billdekunst. Jeg har sluttet å tro på tilfeldigheter, tenker igjen på Nina Witoszjek og Daimon. Hånden stopper å bla ved et intervju med filosofen Catherine Malabou, der Kjetil Røed i innledningen skriver: "Utgangspunktet for den franske filosofen Malabous arbeider er ofte hvordan traumer eller katastrofer oppløser menneskers identitet, men også gir opphav til nye former i landskap, arkitektur og kunstverk." Og viser til hennes begrep destruktiv plastisitet, som hun forklarer: "en form som oppstår der noe ødelegges" (Røed, nr.6, s.57). Kroppen min har alltid hatt sine marginer, de har nå blitt mer innskrenket. Kreative handlinger må ta hensyn til det. Begrensningene åpner for nye rom å utforske. Broderiene kan utføres i små skalaer for så å settes sammen i en større. Alt handler nå om hvilke bevegelser som ikke trigger smerter i kroppen. Sitting er utelukket. Livet må ligges, ståes eller gåes, i små doser av gangen. Det skapende livet konstrueres i dobbeltsenga. Gleden over å plukke vakre farger av brodertråd, tenke ut nye måter å uttrykke meg med og på. Hvilke muligheter materialet byr på. Dialektikken mellom begrensninger og nye mangfoldige muligheter. Lyden av tråd som dras varsomt gjennom de små hullene i strameien, rytmen, konsentrasjonen, pusten som går i ett med stingene. Tese, antitese, syntese, den hermeneutiske spiral blir kroppsliggjort med sting på kryss og tvers. Taktil nærhet til den bløte tråden som ikke må dras for fort gjennom hullet, da blir det knute. Ikke for lang tråd. Hastverk er lastverk.

⁵ http://idalou.orgdot.no/pub/idalou/2006_9_10_11.46.23.shtml?cat=kritikker

« Forslag til vedtak » står det i sakspapirene fra Trygdekontoret. Jeg ble et objekt. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Gjennom nåla og tråden møter jeg denne distansen med det dokumentariske og mitt eget. Meg skal ikke objektifiseres, meg skal være subjekt, i meg selv, med meg selv. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. For hvert korssting som utføres på bildet av meg, desto mindre blir det kliniske blikket jeg var en del av. Distanse minskes. Det fantes ingen sentimentalitet. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Jeg krysser mine spor. Tenker på Aksel Sandemose og Janteloven. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Forstår meg selv slik som Dag Østberg skriver i innledningen til Merleau-Ponty, *Kroppens fenomenologi*, han skriver: "vår forståelse av verden er grunnet på vår kropps forståelse av sine omgivelser eller sin situasjon" (Østberg, 1994, s.6).

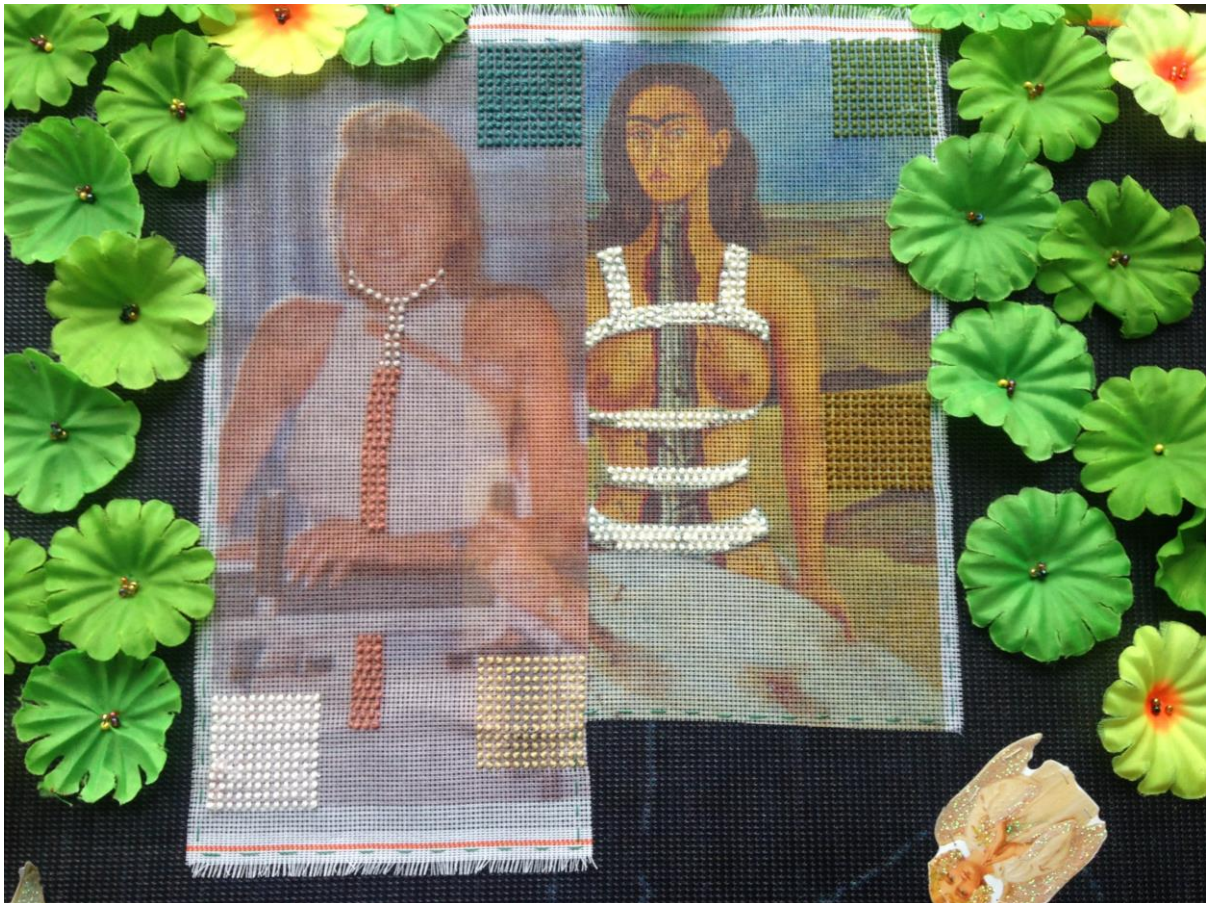
WE TELL OURSELVES STORIES IN ORDER TO LIVE

Er tittelen på samlede tekster av "new journalist" og fortatter Joan Didon. Den ble kjøpt på Tronsmo bokhandel bare for tittelen, ikke en vane jeg har. Men den gav fornemmelsen av folk som etter endt dag sitter sammen rundt leirbålet og deler sine skjebner. Samtidig sier tittelen noe om å ta enkeltmenneske på alvor. Den peker på narrativer som grunnleggende menneskelig, noe også Henning Mankell påpekte i sitt siste intervju for TV, "HOMO NARRANS – det fortellende menneske"⁶. Ricouer snakker om det samme når han sier: "vår identitet er narrativ. Vi skaper oss selv gjennom andres og våre egne fortellinger om oss selv". Det er nesten underlig at det eneste fotografiet av meg selv med korsettet etter operasjonen, har blå bakgrunn, slik det er blå bakgrunn på selvportrettet til Frida der hun sitter med korsett og en ryggstøyle full av brudd. Hun har malt innsiden der jeg opplevde smertene men bare kunne se utsiden. Datteren min sier at det ser ut som om jeg har en glorie over hodet. I tell myself my story in order to live with it. Korsettet mitt broderes, bytter tråd og fester små korssting på korsettet til Frida. Lar fingrene gli over de små stingene, medfølelse for henne, tilgivelse for meg selv. Opp i nederste hull,

⁶ <https://tv.nrk.no/program/KOID26002515/henning-mankell-det-fortellende-mennesket>

tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Noe skjer når historien min visualiseres og ikke artikuleres. Det taktile byr på en nærhet, hånden og fingrene stryker varsomt over stoffet, bildet, stingene, gjentar bevegelsene, tar på fotografiet mitt som er overført til strameien, puster dypt. Dette er meg. Mitt narrativ, min identitet knyttet sammen av alle korsstingene og korsveiene som og kan belyses av Ricoeurs beskrivelse:

The narrative constructs the identity of the character, what can be called his or her narrative identity, in constructing that of the story told. It is the identity of the story that makes the identity of the character (Dauenhauer&Pellauer, 2011, 3.4).

BILDUNG OG DET POLYFONE

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Det virker som om det meste i mitt liv har blitt fusjonert. Min identitet inn i Frida Kahlos, min hvite norske bakgrunn inn i den afroamerikanske. Det norske og amerikanske språket. Min ryggrad med en 30 cm lang metallstang. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Bildene fusjoneres. Fusionidentity, transkulturell, bilingual, i hjertet av randsonen. Den norske konsensusen blir for meg trollet. Her oppleves det som om det å vinne en diskusjon er målet. Ikke være i dialog i Bakhtins ånd, der hver historie danner sannheten. Slik som Dostojevskijs verdensanskuelse i Forbrytelse og straff. Der alle leieboerne i huset beskriver hendelsen de så. Sammen med Raskolnikov utgjør dette helheten, alle blikkene fra ulike ståsted. Det Bakthin definerte som "det polyfone" - som i en litteratur med likestilte og selvstendige stemmer. Og hvordan dette henger tett sammen med dannelsbegrepet. Kan det jeg nå gjør videreføres i faget. Gi en refleksjon som er knyttet til danning, og videre til det Venke Aure skriver om kunst, didaktikk og fellestrekket i de ulike formidlingsintensjonene "(n)ærheten til kunstens og

håndverkets teori- og praksisfelt som utgangspunkt for refleksjon." (Aure, 2013 s.2) Som i refleksjon og danning i den tyske tradisjonen Bildung. Der Hegel viderefører den katianske idéen "om pligterne mod en selv." der mennesket i sin utvikling vil møte konflikter og det fremmede og sier: " fremmedheden er en forutsetning for, at mennesket søger kundskap og danner sig. Drivkraften bag den kulturelle udvikling er at mennesket skal overvinde splittelsen og fremmedheden og hjem til en ny forsoning. (Gustavsson, 2003, s.47).

TIDEN, KROPPEN OG ROMMET

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Dette tar tid. Langsomt begynner de små stingene samlet å danne et uttrykk. Den tiden det tar, åpner opp for refleksjon over minner, følelser og tanker. Det at tråden er et fysisk materiale, skaper en synlighet av det abstrakte. Jeg har gått inn og ut av opplevelser som ikke har vært tilbakelagt, fått de opp i dagen, i nytt lys, tilgitt, gitt slipp. Som sykepleier Ida Berntsen beskriver i sin fagbok om bruk av kunst i helse- og sosialfagutdanningen: "Det kunne være en skjønnlitterær bok, et maleri, et musikkstykke, som på sitt beste kunne gi en estetisk opplevelse. En opplevelsesdimensjon, der man gjennom kunstverket lot-seg-selv-komme-til-seg-selv (Berntsen, 1997, s.30).

Mens hånden fortsetter å brodere går tankene til danseren Min Tanaka. Han er en av de store innen den japanske tradisjonen Butoh-dans. Denne sjangeren oppsto etter 2. verdenskrig og blir omtalt som "The dark side of the soul". I en av forestillingene sine brukte han over to timer på å bevege seg fra liggende stilling til oppreist, gå to meter og legge seg ned igjen. Dette ble en skjellsettende opplevelse og en ny oppdagelse av tiden, rommet og kroppen. Den dvelte, våget å være *i*. For meg har broderi noe av den samme kvaliteten, det er ingenting som haster, det skal og må ta tid. Nåla, tråden og strameien blir en forlengelse av egen kropp og en arena for mine tanker. Dette er meg, både historien som fortelles og hvordan. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta.

Min Tanaka sums up the artform he has named 'Body Weather' as "The body that measures the landscape, the body in intercourse with weather, the body kissing mass of peat, the body in love-death relation to the day. For me the dance has been a symbol of despair and courage."⁷

DET MENINGSDANNENDE

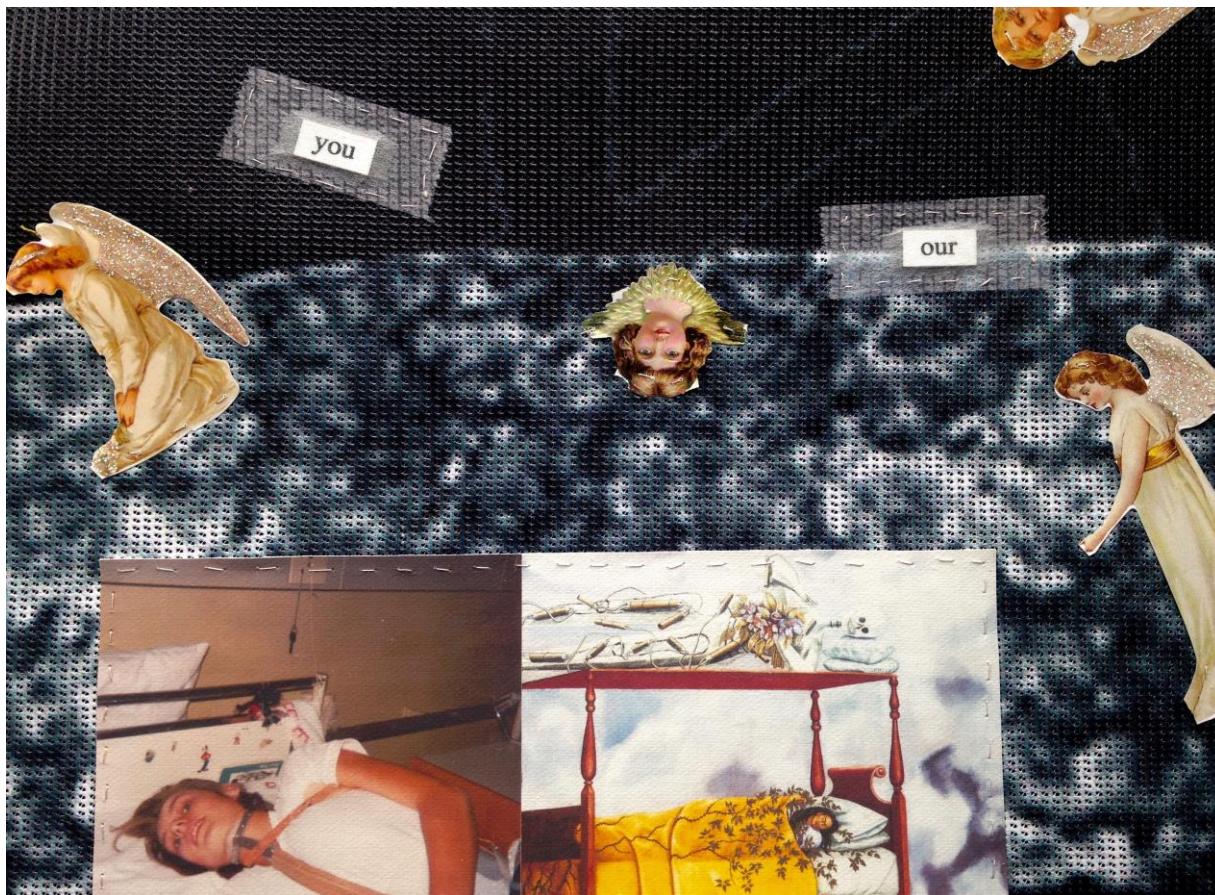
Tiden er inne til å ta min egen sosiokulturelle bakgrunn på alvor. Fra et psykologisk perspektiv er anerkjennelse viktig. På bakgrunn av hvem man er, ikke hvilken norm man måtte oppfylle innenfor en tradisjon eller ideologi i et samfunn. Da tror jeg på narrative uttrykk og dialog, fordi det kan åpne opp for refleksjon og gjennom denne gi raushet for individet og den enkeltes egen historie, der også anerkjennelsen får sin plass. Det har uten tvil vært en sorg å ikke ha en velfungerende kropp, men den sorgen kan også danne mening. I artikkelen til Ronnie Janoff-Bulman og Cynthia McPherosn Frantz – The impact of trauma on meaning: from meaningless world to meaningful life skriver de:

Meaning-making occurs through a process of recognizing or creating significance and worth in one's daily existence. Survivors reconsider their lives and what is important, for life has been stripped to its essentials. Meaning is embraced as survivors lives move from the superficial to the profound

Her kommer svar på hvorfor prosessen med broderingen oppleves som frigjørende og tilgivende. At jeg tilgir meg selv, kroppen, smerten, oss. Egenskapene ved det å brodere, selve nålen, tråden og strameien åpner opp for en dialog med meg selv. I mitt favorittprogram KOBRA - tok de for seg "Analog längtan".

⁷ <http://www.slowlab.net/body%20weather%20farm.html>

Jeg tror dette handler om vår egen sanselighet. Hvordan kroppene våre er bygget for å sanse gjennom det taktile og det tredimensjonale. En fysisk tilstedeværelse der kropp, hender og fingre føler møte med ulike materialer, gjennom denne informasjonen kobles kroppen og hodet sammen. Hvordan fysisk arbeid i kombinasjon med kreativitet nettopp gjør oss levende. En venn refererte til forskning der man så på håndens arbeid og eksistens. Når hånden ikke arbeider, "tror" kroppen at den dør og går inn i en depresjon. Dette håndarbeidet er ikke kos for meg, det er livsviktig og signifikant.

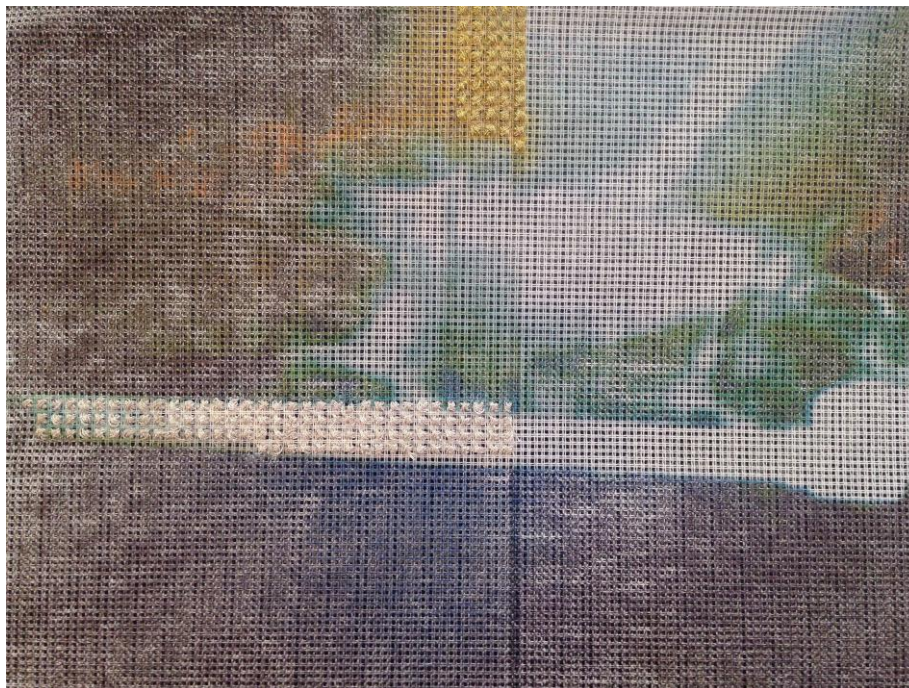
Det å jobbe praktisk estetisk med egen historie har jeg gjort opp gjennom årene, fotografier av egne røntgenbilder har jeg manipulert og printet ut i store og små formater. De har hengt på veggen, med et signal om at de er estetiske objekter og om mulig forteller de en historie for tilskuerne, men de danner ikke mening for meg. Og jeg har hele tiden hatt en følelse av å stå fast, mangle den siste brikken for at helheten skal tre frem og gapet mellom tidligere erfaringer nå kan forenes. Dewey gir gjenklang når han henviser til imagination som kanal for estetisk erfaring eller opplevelse. Denne erfaringen danner mening når tidligere erfaringer møtes i nåværende erfaring og blir en bevisst opplevelse gjennom kunsten.

In every work of art, however, these meanings are actually embodied in a material which thereby becomes the medium for their expression (Dewey, 2005, s. 284).

Fotoet av mitt eget røntgenbildet er overført til strameien. Metallstanga ser ut som en hvit pule som ryggraden slanger seg gjennom som en S. At den er hvit på røntgenbildet, gir ingen indikasjon på møtet mellom kropp og teknologi. Mellom fleksible knokler og fiksert hardt metall. Klinisk. Metalltråden i sølv krysser sting etter sting på strameien. Den hvite streken formerer seg sakte, nest etter nest, til en strek av metall. Fingrene kjenner på metalltråden som er hard og lite fleksibel, i motsetning til den myke bomullstråden som glir mykt gjennom hullene i strameien. Den harde medfarten kroppen fikk under

operasjonen. Det var nødvendig. Takknemligheten ligger i 118 korssting i sølv-metalltråd. Takknemlighet fordi jeg er privilegert som lever her og blir ivaretatt av den norske velferdsstaten. Reisene til andre sykehus i andre land åpnet for en refleksjon knyttet til at dette ikke er gitt for alle. Denne evnen som senere førte tenkningen til hermeneutikken der jeg følger Gadamer og hans tanker om *kunsten* som et av områdene der mennesket kan gjøre hermeneutiske erfaringer.

././vi som mennesker lever i; den måte, hvorpå vi erfarer hinanden, den måte, hvorpå vi erfarer den historiske overlevering, samt vår eksistens, og vores verden naturligt givne forhold udgør i sandhed et hermeneutisk univers, der ikke som en uoverskridelig grænse lukker os inde, men som vi deri er åbnet mod (Gadamer, 1986, s.3).

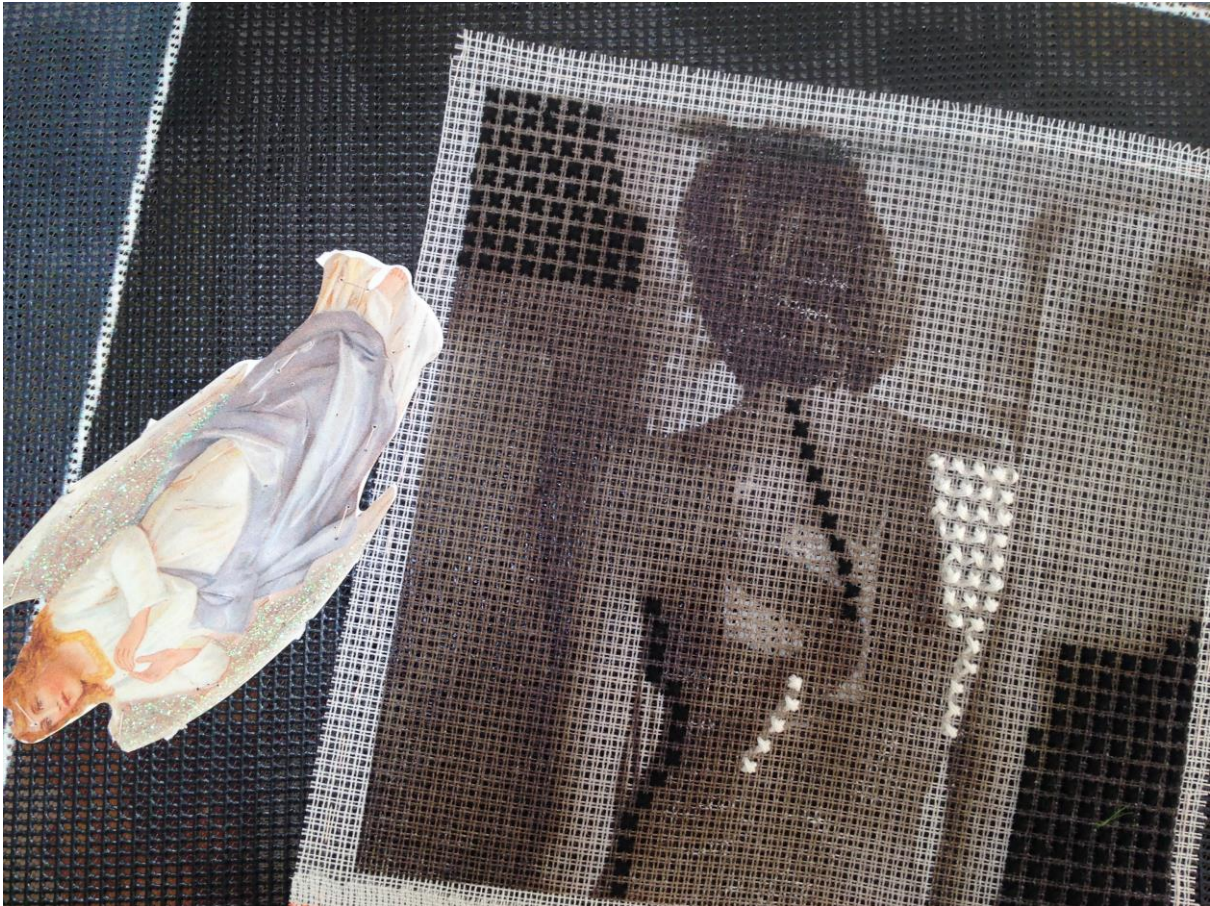
KROPPSLIGGJØRING

Miles Davis på Sardine's i Oslo 1987. To kvelder på første rad, to meter skilte han og meg. Der og da forsto jeg begrepet embodiment – kroppsliggjøring. Instrumentet og musikken var forlengelse av ham. Denne følelsen er til stede når jeg nå broderer og forteller historien med nål, tråd på kryss og tvers, komme inn i rytmen, meditativt. Betrakter egne bilder, som så mange ganger før. Å konkretiserer dette gjennom nål og tråd har virket som en reise tilbake til fortiden. Forstår hendelsen gjennom Ricoeurs essay "Narrative identity"

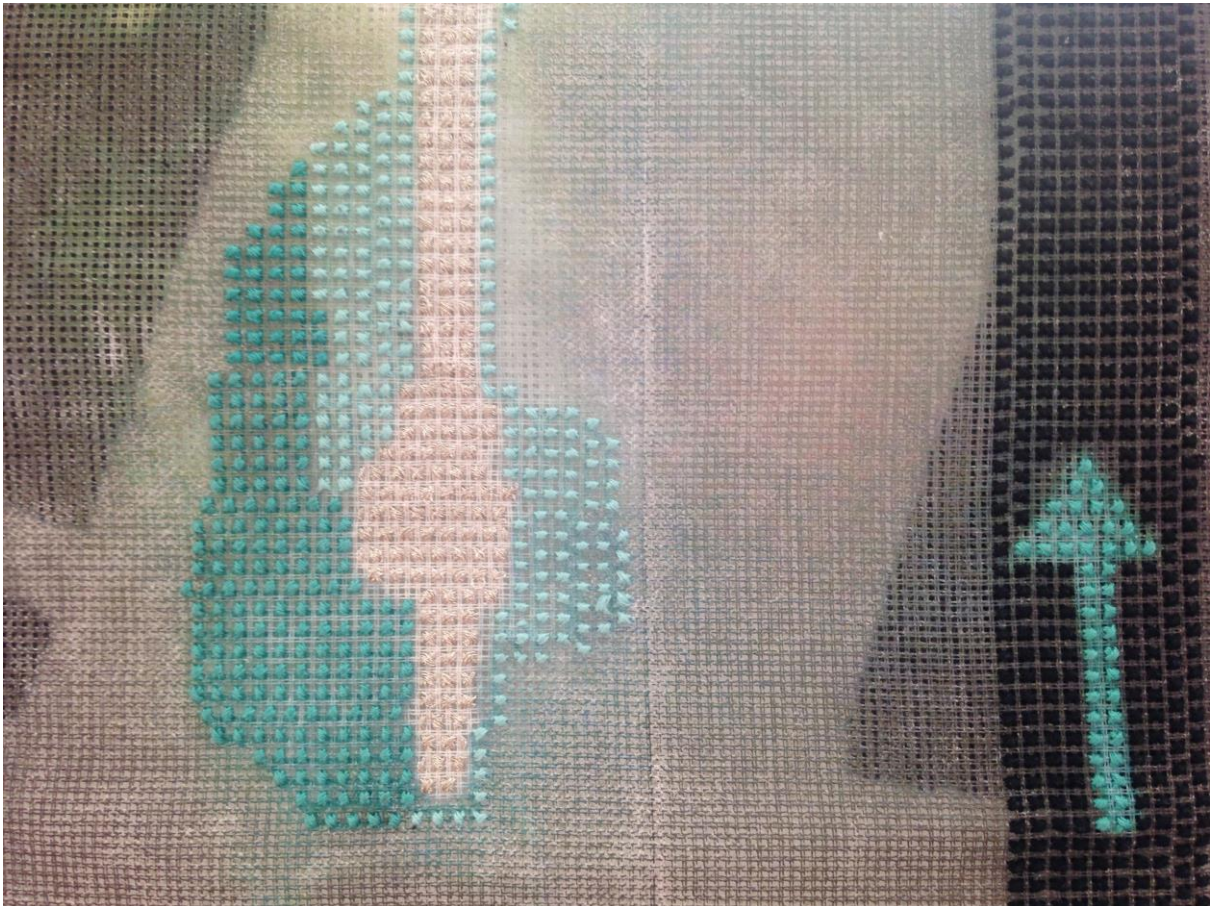
Refiguration by narrative confirms this aspect of self-knowledge which goes far beyond the narrative domain that the self does not know itself immediately, but only indirectly, through the detour of cultural sings of all sorts, which articulate action, among them the narratives of daily lives. (Ricoeur, 1991, s.80).

Der Ricoeur snakker om *detour* er den broderende handlingen nettopp dette, nesten banalt og konkret har jeg gått tilbake. Gjennom det hverdagslige materialet både i tekstilene, men mest av alt i fotografiene. Jeg har hatt profesjonelle samtaler om sykdommen, de har gått via intellektet for å forsone og forstå. Nå har jeg også funnet veien gjennom følelsene fra der og da. I tekstilene har intellekt og følelser forenet

seg med hverandre. Kroppsliggjøringen som jeg så hos Miles Davis, skjer nå med nål, tråd og stramei i meg.

Fotograferte røntgenbilder. Estetiske. De har hengt på veggen som objekter, slik jeg var objekt for legene. Vi barna på Sophies Minde ble vist frem på podiet i sykehusets auditorium på tirsdager. Legestudentene som satt med sine hvite frakker og stive blikk, der vi med våre barnekropper sto eksponert i det kalde rommet. Internt kalte vi barna det «fesjå». Det var min tur. Ventet inne i det lille avlukket av en garderobe i sykehusets guttetruse fordi dametrusene var for store, private var utelukket. Døren åpnes, forestillingen var i gang. Kommandoene fra legen, gå frem, gå tilbake, bøy forover, bøy venstre side, bøy høyre side, lyden av røntgenbildene som igjen ble smelt resolutt inn i lyskassa. Kalde hender som tegner og forklarer på ryggtafva mi, jeg ser på røntgenbildene, rundt 30 studenter ser på meg. Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Jeg broderer med metalltråd der stanga i ryggen er. Min venn.

Narrative broderier og community thinking

Denne teksten har vært et forsøk på å se narrativt broderi som metode for undring rundt danning og identitet. Mitt blikk på meg selv i dialog med materialet, som igjen tar meg med på en ny refleksiv reise gjennom en kroppsliggjøring. Vel og bra, men jeg har også en iboende trang til å dra nytte av denne ervervede anerkjennelsen ute i samfunnet og til det som faglig står hjertet nært, det britene kaller "community thinking". Underveis i broderingen har "Damion" vært på ferde igjen og koblet meg til Stedsanalyse Tøyen og sosialantropolog Aina Landsverk Hagen. Hun jobber med forskning i forbindelse med Tøyenløftet⁸. Og leder et aksjonsforskningsprosjekt i samarbeid med NMBU/Snøhetta og Hersleb videregående skole, finansiert av Forskningsrådets Proforsk-program der barn og unge skal eksponeres for tverrfaglig forskning. I «Alternative spaces: Youth Stories of the future» brukes en metode som kalles MySplot, som kartlegger folks opplevelse av stedstilhørighet.

Hvilke steder har du i hjertet ditt? Med Alternative byrom ønsker vi å bringe et mangfold av stemmer og aktører inn i den kreative prosessen med å utforme og utforske alternative byrom. Vi har derfor utviklet en arbeidsmetodikk vi kaller "å splotte", som i korte trekk handler om å få barn og unge i tale gjennom å konstruere historier om spesifikke steder de har med seg i hjertet sitt: abstrakte, konkrete, store og små steder. Vi har alle en diaspora-identitet, noen mer enn andre. Splotting setter ord på stedstilhørighet uten å skille mellom stedet du er født, vokser opp eller føler deg hjemme. Alle kan splotte, voksne som barn

Tanken om tilfeldigheter er totalt blåst av banen. Vårt faglige møte kan beskrives som hjertelig gjensidig i felles mål om å bidra til at barns og unges stemmer på Tøyen blir hørt, bydelen der pulsen på

⁸ <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/toyensatsingen/omradeloft-toyen/>

globaliseringen kommer til uttrykk. "MySplot" vekket i første omgang interesse i meg og inspirasjon til broderiene. Mange splotter små ble brodert til et større kamuflasjemønster på tekstilet om stefaren min. Fordi jeg tenker at skammen er et skalkeskjul for normen. Skammen kamuflerer og er en konsekvens av å bryte normen. Men "MySplot" gav også resonans hos didaktikeren i meg, fordi den som metode og uttrykk inviterer barn og unge inn som medkonstruktører. Dette begrepet går inn i Venke Aures forståelse og utvidelse av Else Marie Halvorsens "dobbelte didaktikkbegrep", der det vises til vekslingen mellom en kultur man *har* og en kultur man *er i*. Aure tar denne tanken videre til det barn og unge faktisk gjør, noe hun beskriver som en "mer konstruktivistisk retning, en perspektivering som fremhever barn og unge som *medkonstruktører* av kunstmøter" (Aure, 2011, 35). Denne utvidelsen der handlingsrommet opprettes, mener jeg er en essensiell faktor i dannelsesperspektivet. Fordi dette rommet kan åpne opp for barns og unges egenrefleksjon over hva de *har* og hva de *er i* gjennom egen erfaring, dialog og handling. Via dette skape refleksjon og relevans.

Gjennom flere work-shops har jeg vært i dialog med barn og ungdom om oppvekst, det å bevege seg mellom flere kulturer, språk og ideologier. Dette prosjektet har dessuten blitt knyttet til det som var min ungdomsskole, nå omgjort til VGS. Det var underlig å gå i gangene igjen. Heavy&hockey. På forhånd sa Aina Landsverk Hagen seg enig i å prøve ut "MySplot" i tråd med mine broderier. Ikke bare skulle ungdommene tegne, de skulle også overføre tegningene til stramei for brodering. Som *medkonstruktører* i et større prosjekt. Dette gav mulighet til å se om handlingsrommet med "har, i og gjør", kombinert med broderiets taktile egenskap, tiden og rommet også gav *mening* for ungdommene. Faglæreren fortalte at de opplevde meg som en kompetent voksen, en som også har en transkulturell bakgrunn, dermed tillitt. I tillegg til historier fra mine dager ved samme skole. De tegnet sin utvalgte "MySplot" på stramei for så å brodere. De gav uttrykk for at de opplevde det personlig og nært, da de stolt holdt sin egen "MySplot" på et lite stykke stramei, mens de fortalte for sin faglærer Aina, medelever og meg om sine tilhørigheter og hvorfor deres broderi ble akkurat sånn. Splot-identitet. De reflekterte over egen oppvekst på makro- og mikronivå, konkret og abstrakt. De utvekslet fortellinger og anerkjente hverandre. I en så sterkt globaliserende prosess vi er inne i nå, har jeg tro på at broderi kan være en metode for å komme i dialog med mennesker. Det ene er at jeg finner ro i broderiets egenskap av tid, men jeg ble overrasket over at disse 17-åringene gjorde det samme. Og tenker at dette henger sammen med teorien til John Dewey, *learning by doing*, der det er et samhandlende forhold mellom det teoretiske og det praktiske plan, og sammenheng mellom erfaring og handling. Den broderte "MySplot" gav elevene tid til å reflektere over sin plass i samfunnet.

FRELST PÅ BRODERI

Opp i nederste hull, tvers over, ned i igjen, kryss tråden. Gjenta. Siste sting har krysset sitt spor. En følelsesladet dannelsesreise er over. Jeg tredde meg inn i det fremmede landskapet utstyrt med nål, tråd, stramei, pågangsmot og et ønske om å være nettopp der, komme det som måtte komme. At katarsisen skulle bli i form av tilgivelse, ikke frelst fra synder, men fra en kamp i og med egen kropp. Med tilgivelsen kom også takknemligheten. Jeg ble intervjuet av en forsker på grunn av min oppvekst. Hun spurte hvordan jeg klarte å ignorere trakasserende og dumme angrep. Jeg svarte: ” jeg visste bedre, jeg hadde vært ute i den store verden!”

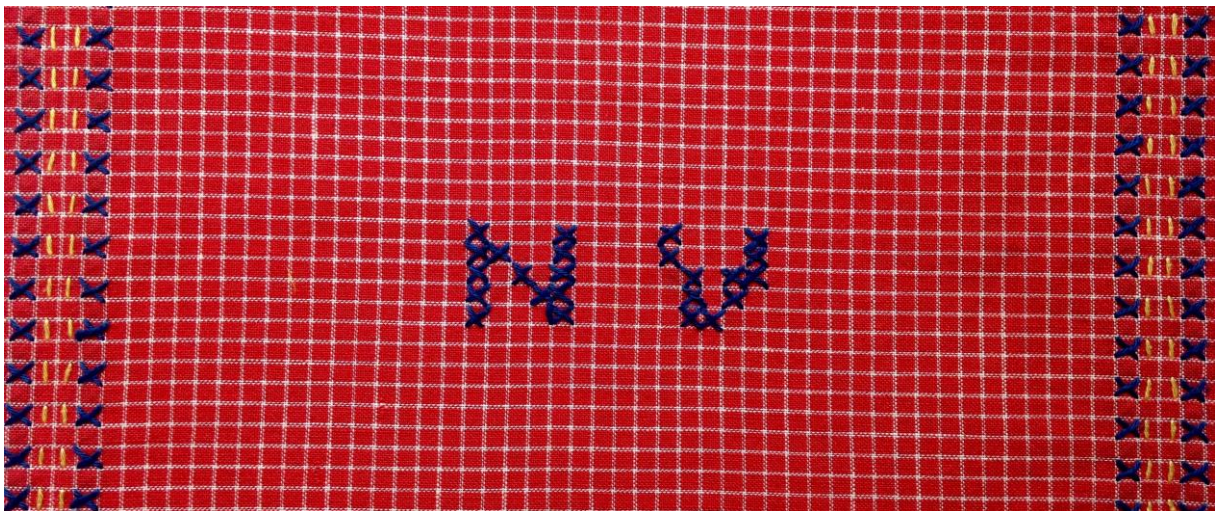
Rosa Luxembourg strasse i Berlin, tankene går fra Nina Witoszeck og tilbake til de to bøkene som ligger på cafebordet, nettopp lansert. *Black mountain college – an interdisciplinary experiment*,⁹ basert på John Dewey filosofi. Og *Artistic research – Strategies for embodiment*.¹⁰ Disse gir meg enda større tro på at den kunstneriske praksisen kan skape seg større plass innen forskningen. Der det lages et raust rom til det enkelte individ og hvilke historier som fortelles. I tråd med verdensanskulesen til Dostojevskij. Homo narrans. Det blir ved neste korsvei.

⁹ Blume, Felix, Knapstein and Nichols

¹⁰ Fentz&McGuirk

Hang on to the world as it spins around
Just don't let the spin get you down
Think of moving fast
Hold on tight and you will last
Give your self respect, your manly pride
Get yourself in gear
Keep your stride
Never mind your fears
Brighter days will soon be here
Take it from me, someday we'll all be free, yeah

Keep on walking tall
Hold your head up high
Lay your dreams right up to the sky
Sing your greatest song
And you'll keep going, going on
Take it from me, someday we'll all be free
Hey, just wait and see, some day we'll all be free, yeah
Take it from me, someday we'll all be free
It won't be long, take it from me, someday we'll all be free
DONNY HATHAWAY 1973

Forfatteromtale

Nina Vestby er timelærer og veileder ved HIOA avd. for estetiske fag. Videre arbeider hun freelance innenfor undervisning, kartlegging og prosjekter i skjæringspunktet mellom kunst, utdanning og samfunn. Hun har en mastergrad fra HIOA – avdeling for estetiske fag 2006 "Den kulturelle skolesekken

-kunsten å danne seg". Hun har vært ved både Nationaltheatret og Riksteatret som pedagogisk ansvarlig. Ledet Fellesrådet for kunstfagene i skolen. Sittet i Kulturskoleutvalget og assistert Anne Bamford både med Arts and cultural education in Norway 2011, samt EENC Report: Audience-building and the future 'Creative Europe' Programme (2012) I hennes praktiske virke driver hun Cafeteatret world choir samt eget design innen tekstiler.

Abstract

This article tries to construct a language for my own artistic work with embroidery. Narrative stiches of a young life that was worldly and well traveled into other cultures and norms. About interracial marriage, sickness and living a life less ordinary. Inclusion and exclusion. The connection between body, soul and mind. Art as experience. I look at how these stories and experiences formed my identity with the optics of the German Bildung tradition. Through artistic research and didactics I look into why it is the quality of the embroidery that does so. And will this be transferable to give the youngsters in my multicultural community a way to express their own transcultural lifes.

Litteraturliste:

- Aure, V. (2011) *Kampen om blikket: En longitudinell studie der formidling av kunst til barn og unge danner utgangspunkt for kunstdidaktiske diskursanalyser*. Stockholm: Stockholms universitet
- Aure, V. (2013) Didaktikk- I spennet mellom klassisk formidling og performativ praksis. *Information – Nordic journal of Art and Research* Volum 2, Nr 1 s. 2-2
- Berntsen, I.(1997) *En albatross gjennom stuen: Kunst I helse og sosialfagutdanningen*. Norge. Tano Aschehoug
- Dauenhauer&Pellauer. (2011) *Stanford encyclopedia of Philosophy*. kap 3.4. Hentet fra <http://plato.stanford.edu/entries/ricoeur/>
- Dewey, J. (2005) *Art as experience*. New york: Perigee
- Freire, P. (1999) *De undertryktes pedagogikk*. Oslo: Gyldendal akademisk
- Gadamer, H (2004) *Sandhed og metode*. Viborg. Systime academic
- Gerlijabroderi er hentet fra <http://www.gerlijabroderi.com>
- Gunnerød, S.(2004) *Poesi og performativitet – broderi i ny kontekst*. Hovedfag i forming, avdeling for estetiske fag: Høgskolen i Oslo: Oslo
- Gustavsen, B.(2003) *Dannelse i vor tid*. Århus. Forlaget Klim
- Hemmer, B.(2003) *Ibsen kunstnerens vei*. Bergen: Vigmstad & Bjørke
- Idalou, L (2006) Katastrofal "Hedda Gabler" *IDALOU*. Hentet fra http://idalou.orgdot.no/pub/idalou/2006_9_10_11.46.23.shtml?cat=kritikker
- Janoff-Bulman& McPherosn Frantz (2014) – *The impact of trauma on meaning: from meaningless world to meaningful life*. Hentet fra https://www.researchgate.net/publication/232486705_The_impact_of_trauma_on_meaning_From_meaningless_world_to_meaningful_life
- Lydén, K. (14.09. 2015) Angela Davis två lektioner. *Kunstkritikk*. Hentet fra <http://www.kunstkritikk.no/kommentar/angela-davis-tva-lektioner/?d=no>
- Krane Hansen, K (2003) Nina i wonderland. *Bergens tidende*. Hentet fra <http://www.bt.no/kultur/litteratur/Nina-i-wonderland-2436282.html>
- Merleau-Ponty, M. (1994) *Kroppens fenomenologi*. Norge. Pax forlag
- Nordal, P. A (2005) Snow borne sorrow – sofistisert hestejazz. *Panorama*. Hentet fra <http://panorama.no/2005/09/29/snow-borne-sorrow-sofistikert-hestejazz/>
- Områdeløftet tøyen er hentet fra <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/toyensatsingen/omradeloft-toyen/>
- Ricoeur P. (1991) Narrative Identity *Philosophy today*. Henter fra <https://www.scribd.com/doc/24868946/Paul-Ricoeur-Narrative-Identity>
- Røed, K. (2014) Ett begrep. *Billedkunst* nr. 6. 57-57

Skårderud, F. (1998) *URO: En reise i det moderne selvet*. Oslo. Aschehoug

Sullivan, G (2010) Art practice as research-inquiry in visual arts. *Sage 2 edition*. Chapter 4. 95-115.

Hentet fra https://uk.sagepub.com/sites/default/files/upm-binaries/31775_Chapter4.pdf

Stedsanalyse Tøyen er hentet fra <https://stedsanalysetoyen.wordpress.com> og

<http://www.mysplot.com/om-mysplot/>

Tanaka M. *slowlab*. Hentet fra <http://www.slowlab.net/body%20weather%20farm.html>